

yaşadığı yıllarda daha ziyade *Çiğerdelen* romanıyla tanınmış ve belli ölçüde bir şöret kazanmıştır. Romanda yaşanmakta olan zamanda ve geçmişte cereyan eden, fakat birbirine bağlanan iki olay vardır. Aktüel zamanın olaylarını Turhan Tuna anlatır; romanın diğer kahramanı Can-güzel de kaleme aldığı "Sarı Sipahiler", "Yedi Peçeli" ve "Çiğerdelen" hikâyeleriyle geçmişteki olayları nakleder. Osmanlı Devleti'nin yükseliş çağlarında Rumeli topraklarında sınır boylarında yaşayan akıncıların hayat hikâyesiyle onların torunlarının günümüzdeki yaşayışlarının karşılaştırıldığı, yer yer destanî özellikler gösteren *Çiğerdelen*'de geçmişle yaşanan zaman arasında ruh ve davranış bakımından bir ilişki kurulmak istenir. Yazar bunu çerçeve hikâyenin içine yerleştirdiği mâzi hikâyeleriyle gerçekleştirirken yapı bakımından çağdaşlarından farklı bir teknik kullanmıştır. Esasen eserin başarısı da buradadır. Romanda geçmişle şimdiki zamanı *Çiğerdelen* (Macaristan'da Osmanlı kale-si), serhat boyları, ateş, toprak ve yol gibi semboller birleştirir. En önemli sembol insanın benliğini kuşatan esas duyguyu ve ideali temsil eden *Çiğerdelen*'dir. *Dineyri Papazı*'nı ise romancı, Hindistan'da yetişen "ketaki" adlı bir çiçeğin hikâyesinden hareketle insanlara sanat vasıtasıyla bir şeyler söylemek isteyenlerin macerasını anlatmak için yazdığını söyler.

Romanlarında genellikle kadınlara ait problemleri ve kadının çevre ile ilişkilerini ele alan Safiye Erol'un kahramanları kaderlerinin mahkûmu gibi görünseler de iradeleri sayesinde sonunda ıstıraptan kurtulur ve arınarak âdeta yeniden doğmayı başarır. Romanlarına hâkim olan aşk duygusu beşerî aşktan Allah'a ve giderek topluma doğru bir gelişme gösterir. Yazar makalelerinde Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Yûnus Emre, Erzurumlu İbrâhim Hakkı, Hasan Sezâi-yi Gülşenî, İsmâil Hakkı Bursevî, Kaygusuz Abdal, Dede Efendi, Fâtih Sultan Mehmed, III. Selim, Sokrat, Homeros, Shakespeare, E. Zola, Goethe, V. Hugo, Schopenhauer, Pierre Loti gibi Doğu'dan ve Batı'dan bazı portrelerle İstanbul, Edirne, Bursa, İznik gibi şehirleri ve tabiatla ilgili birtakım konuları ele almıştır. Biraz da dönemin geçerli değer hükümleri dolayısıyla edebiyat tarihçileri dışında adı ve eserleri uzun süre anılmayan Safiye Erol, ancak 2000'li yıllardan sonra eserlerinin tekrar yayımlanmasıyla âdeta yeniden keşfedilmiş ve kısa zamanda Türk okuyucusunun ilgi odağı haline gelmiştir.

Bu tarihten itibaren hakkında akademik çalışmalar yanında değişik bilimsel toplantılar yapılmıştır.

Eserleri: *Kadıköyü'nün Romanı* (1938), *Ülker Fırtınası* (1944), *Çiğerdelen* (1946, 1974), *Dineyri Papazı* (2001), *Çölde Biten Rahmet Ağacı* (2001); *Portugaliya İmparatoricesi* (Selma Lagerlöff'ten, 1941), *Su Kızı* (La Motte-Fouqué'den, 1945); *Ken'an Rifâi ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık* (Sâmiha Ayverdi v.dğr. ile birlikte, 1951), *Makaleler* (haz. Halil Açıkgöz, 2002), *Hikâyeler* (haz. Halil Açıkgöz, 2002).

BİBLİYOGRAFYA :

Sâmiha Ayverdi, *Âbide Şahsiyetler*, İstanbul 1976, s. 195-218; İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, İstanbul 2001, s. 291-292; a.mlf., "Erol, Safiye", *TDEA*, III, 70; Mehmet Nuri Yardım, *Safiye Erol Kitabı*, İstanbul 2003; Halil Açıkgöz, "Safiye Erol'da Edirne ve Edirne Üniversitesi", *I. Edirne Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri (23-25 Ekim 2003)*, Edirne 2003, s. 405-431; Erdoğan Erbay, *Safiye Erol'un Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Erzurum 2005; Yakup Çelik, "Cumhuriyet Dönemi: Roman", *Türk Edebiyatı Tarihi* (ed. Talât Sait Halman v.dğr.), İstanbul 2006, IV, 248-250; Sema Uğurcan, *Edebiyatımız: Yazarlar, Meseleler*, İstanbul 2012, II, 360-378; Selim İleri, "Erol, Safiye", *DBİst.A*, III, 194.

ABDULLAH UÇMAN

ERSAL, Yusuf Ziyaeddin

(1879-1961)

Müdris ve müftü.

Düzce'nin Fabrika (Karacahacımusâ) köyünde doğdu. Mahlası "Ezherî", künyesi Ebû'l-Hayr'dır. Babası Hasan Efendi, annesi Hanife Hanım'dır. Dedesinin ismi Şahin'dir. Şebsîğ Çerkezleri'nden olup ataları Kuzey Kafkasya muhaciridir. Babası ilme değer veren, takvâ sahibi bir kişiydi. Orta öğreniminden sonra Kahire'ye giderek Ezher'de tahsil gördü. Buradaki hocaları arasında Muhammed Bahît, Abdurrahman Uleyş ve Muhammed Abduh önde gelir. Düşüncelerinin oluşmasında özellikle Muhammed Abduh'un önemli etkisi vardır. Ezher'den mezun olunca 1904'te döndüğü İstanbul'da Fâtih Külliyesi'nde Eğinli Hacı Hâfız Efendi'nin derslerine dört yıl devam etti. Dersîâm Nasuhendizâde Mustafa Âsım Efendi'den icâzet aldı (1907). 25 Nisan 1909'da Düzce Bidâyet Mahkemesi üyeliğiyle göreve başladı. Düzce'de 1918'de Cem'iyetü'l-müdrisîn'in şubesini açtı, aynı yıllarda Ömer Ziyâeddin Dağüstânî'den de icâzet aldı.

Yusuf
Ziyaeddin
Ersal

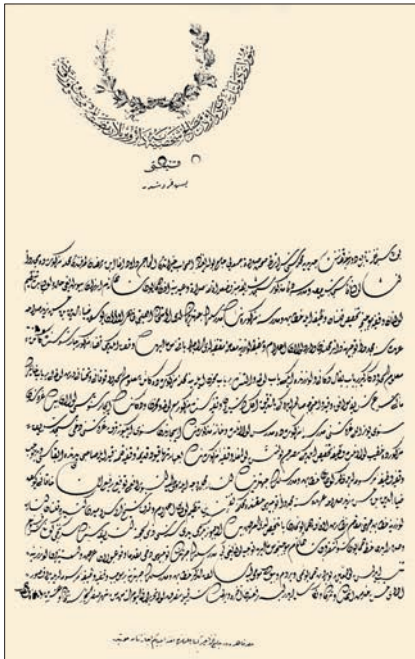
Yusuf Ziyaeddin, millî kuvvetlerin Düzce'ye gelişi üzerine 22 Ağustos 1920'de müdrerlik görevinden ayrılarak Bulgaristan'ın Şumnu vilâyetine gitti. 1918'de açılan Şumnu Türk Öğretmen Okulu'nda (Dârü'l-muallimîn) ve Medresetü'n-nüvvâb'da Arapça, tefsir ve hadis dersleri okuttu. Medresetü'n-nüvvâb'ın ilk müdürü Emrullah Efendi'nin 1941'de ölümünden sonra okulun müdürlüğüne getirildi. Ancak kendisinin de benimsemediği yeni rejim ona tahammül edemediğinden kendi arzusuyla görevinden ayrıldı. Otuz yıllık Bulgaristan hayatının ardından 1950'de Türkiye'ye döndü. Sırasıyla Çaycuma, Devrek müftülüğü, Bolu vâzilîği, Niğde, Altındağ (Ankara), Konya müftülüğü, Ankara gezici vâzilîği görevlerinde bulundu. En son Diyanet İşleri Başkanlığı Müşavere ve Dinî Eserler İnceleme Kurulu'nda görev yaptı. Bu sırada Diyanet İşleri Başkanlığı'nın isteğiyle Hüseyin Atay ve Yaşar Kutluay'ın hazırladığı Kur'ân-ı Kerim meâli önce Ersal ve Hasan Hüsnü Erdem tarafından incelenmiş, daha sonra Mahir İz başkanlığındaki bir heyetçe redaksiyonu yapılmıştır. Ersal, 14 Kasım 1961'de Kastamonu Nasrullah Camii'nde verdiği vaazdan sonra Düzce'ye hareket etmek üzere iken öldü ve Düzce Karacahacımusâ köyüne defnedildi. Mezar taşı kitâbesi Hasan Basri Çantay tarafından yazılmıştır. Arapça ve Farsça bilen Ersal'ın öğrencileri arasında Osman Keskiöglü, Mehmed Fikri, Ahmet Davudoğlu, Osman Kılıç, Yusuf Kerim, İsmail Cambazov sayılabilir.

Şeyh Efendi diye anıldığı Şumnu'da ılımlı bir düşünce yolu izleyen Ersal gönül adamlığı niteliğini ortaya koyan Şerif Paşa Camii hatipliği ve camilerde okuttuğu özel dersler sırasında uyguladığı yöntem açısından gelenekselci yaklaşımı, Dârü'l-muallimîn'deki öğretmenliği esasında derslerdeki eleştirel ve akılcı tavır, Medresetü'n-nüvvâb'daki akademisyen kişiliği,

yazdığı eserlerle ortaya koyduğu eğitimciliği ve zaman zaman yaptığı idareciliğiyle çok yönlü bir kişilik sergilemiştir. İlmî birikimini ortaya koyan tefsir ve hadise dair çalışmaları, Fransız Devrimi'ni besleyen filozofların fikirlerine yer verdiği ve devrin tabiatçı yaklaşımlarını eleştirdiği felsefi nitelikteki eserleri, çocukların İslâmî terbiyeye göre yetiştirilmesi ve toplumda İslâm ahlâkının korunması amacıyla yazdığı pedagojik ve ahlâka dair eserleri, İslâm tarihine dair çalışmaları, kendisinin herhangi bir fikre körü körüne bağlanmadığını gösteren ilim anlayışının birer tezahürüdür. Ezher'de eğitim gören ikinci nesil Medresetü'n-nüvvâb hocalarından hiçbirinin İslâmî ilimlerin yorumunda onun kadar başarılı olamadığı söylenebilir. Ayrıca ıslah yanlısı tutumuyla bid'at ve hurafelere karşı çıkmış, bazı istisnalar dışında bütün Medresetü'n-nüvvâb mezunlarına hocalık yapmıştır.

Eserleri: *Tabiiyyûn, Dava ve Gayeleri* (Cemâleddîn-i Efgânî ile Muhammed Abduh'un fikir ve değerlendirmelerinin tercümesi, Şumnu 1923), *Vahdâniyyet-i İlahiyyenin Burhanları* (1930), *Vasiyyetü'l-İmâm 'Alî b. Ebî Tâlib li'bnihî'l-Hasan* (1930), *İthâfû's-şâlihîn ve's-şâlihât bi-nuḥbeti'l-ezkâr ve'd-da'avât*

Yusuf Ziyaeddin Ersal'ın Ezher Üniversitesi'nden aldığı icâzetnâme

Yusuf Ziyaeddin Ersal'a Sultan V. Mehmed tarafından verilen berat

(1930), *Târîh-i İslâm* (I, 1932), *ed-Dürü'l-munazzam* (1933; *Kütüb-i Sitte*, Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'i ve Dârekutnî'nin *es-Sünen*'inden seçme hadisler ihtiva eder), *Terbiye-i Diniyye* (1936), *el-Usûlü'l-Mer'iyye fi'l-Mürâfeâtî's-Şer'iyye* (1937), *İlm-i Ahlâk* (Sofya 1940), *Telhisü'l-füsûl fi usûli hadisi'r-Resûl* (Sofya 1941; Medresetü'n-Nüvvâb'da okutulmak üzere hazırlanan hadis usulüne dair bir eserdir), *ed-Dürerü'l-muntekâh fi şerhi'l-Mirkât fi 'ilmi usûli'l-fıkh* (Sofya 1941), *Şeyh Ahmed Vasiyyetnamesinin Tenkidi* (Ankara 1956), *Müslümanlıkta Taharet ve Namaz* (Ankara 1959), *Cuma Günü ve Namazı* (Ankara 1959), *Ve'l-Asr Sûresi'nin Tefsiri* (Ankara 1960), *Vahiy ve Risâlet* (Ankara 1960), *Câmiu'l-künûz-Ahlâkî Hadislerden Seçmeler* (der. Ali Vâhid Üryânî, trc. Y. Ziyaeddin Ersal, I, Ankara 1960).

BİBLİYOGRAFYA :

Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi'ndeki özlük dosyası; Osman Keskiöğlu, *Bulgaristan'da Türkler: Tarih ve Kültür*, Ankara 1985, s. 91; Bilâl N. Şimşir, *Bulgaristan Türkleri: 1878-1985*, Ankara 1986, s. 17-61; Osman Kılıç, *Kader Kurbanı*, Ankara 1989, s. 65-66; Mahir İz, *Yılların İzi*, İstanbul 1990, s. 356-358; Haşim Ertürk – Rasim Eminoğlu, *Bulgaristan'da Türk-İslâm Eğitim ve Kültür Müesseseleri ve Medresetü'n-Nüvvâb*, İstanbul 1993, s. 31; A. Popovic, *Balkanlar'da İslâm*, İstanbul 1995, s. 79; Hasan Yeşilova, *Bulgaristan Türkleri ve Osmanpazarı Bölgesi*, Ankara 1997,

s. 40; Mustafa Bektaşoğlu, *Düzceli Âlim Yusuf Ziyaeddin Ersal: Hayatı ve Eserleri*, Ankara 2005; Hasan Basri Çantay, "Kur'an-ı Kerim Tercümesi Hakkında İntikadlar", *İslâm*, V/57, Ankara 1962, s. 261-291; Sadi Bayram – Hayrettin Ersal, "Bulgaristan'da Müftü Yardımcısı Yetiştiren Bir Vakıf Kuruluşu: Nüvvap", *VD*, sy. 20 (1988), s. 415; İbrahim Hatiboğlu, "Bulgaristan'da Çok Kültürlü Ortama Geçişte İslâmî İlimlerin İnşâi Yorumu: Yusuf Ziyaeddin Ezherî Modeli", *Diyanet İlmî Dergi*, XL/3, Ankara 2004, s. 71-84.

MUSTAFA BEKTAŞOĞLU

ERTAŞ, Neşet

(1938-2012)

Halk türküleri sanatçısı.

Kırşehir'in Kırtıllar köyünde doğdu. Babası, kadim uzun hava formu olan bozlak okuma geleneğinin "abdal ağzı" yorumunda usta icracılardan Muharrem Ertaş, annesi Keskin'in Hacıobası köyünden Döne'dir. Müzikle beş altı yaşlarında iken tanıştı. Yörede "çalıcılık" tabir edilen ve öncelikle bir geçim kapısı olan bu mesleğe babası ile birlikte gittikleri köy düğünlerinde başladı. Ritim ve usul yeteneğini babasının saz eşliğinde önce darbuka, kaşık, zil çalarak, ardından oyun türkülerine oynayarak eşlik etmek suretiyle geliştirdi. Üzerinde yoğunlaştığı ilk müzik aletleri babasının çalgı grubunda eksikliği hissedilen cümbüş ve kemandır. Kısa bir süre sonra bu sazlarda gösterdiği başarıyla yörede aranan isimler arasına girdi; fakat düşünce ve ruh dünyasını ifadeye en uygun çalgının saz olduğu kanaatiyle babasının temin ettiği sazı bir daha bırakmamak üzere eline aldı ve kısa sürede herkesi şaşırtan bir icra düzeyi yakaladı. Sazın zamanla Neşet Ertaş'ın elinde kazandığı özellik, daha on bir-on iki yaşlarında iken yöre halkının gözünde saz çalanların "Neşet Ertaş ve diğerleri" diye ikiye ayrılmasında kendini gösterir. Sadece çok iyi saz çalıp çok güzel okuyan bir sanatçı değil aynı zamanda hiç kimsenin bilmediği, duymadığı yeni türkülerin farklı bir üslup ve yorumla icracısıdır. Çok küçük yaşlarda söz ve müziği kendisine ait türküleri de çalıp okumaya başladı.

1950'li yılların başlarında TRT Ankara Radyosu'nda canlı olarak yayımlanan, Muzaffer Sarısözen'in yönettiği "Yurttan Sesler" programında, "Geleli gülmedim ben bu cihana" adlı bozlağı solo çalıp okuduğunda yaşı on dört olan Neşet Ertaş'ın ismi o günden sonra ülke genelinde duyulur. Daha sonra 1970'li yılların ortalarına kadar devam eden yirmi yılı aşkın